

ערב שבת נצבים תשפ"א
שבת שלפני ראש השנה תשפ"ב

גיליון מס' 7

ענת ופקין

כתב עת לשימור ותיעוד ההווי והנגינה היהודית האותנטית

2 ונתנה תוקף
נוסח ברסלב, מקור
הנוסח מהמגיד
מטרהאויץ זי"ע"א

3 ניגון דביקות
מהרה"ק ר' הערש פאדצונער
זי"ע, הש"ץ אצל רבותנו הק'
לבית פרשיסחא, קאצק וגור.

11-12

ויתנו לך כתר מלכות
די מלכותדיגע מארשן אין
די חסידישע הויפן לימים
הנוראים

מדור
הפיוטים

הרב חיים ישראל טסלר במאמר מקיף
על הפיוט "ויאתיו"

המתנה המושלמת

הספר שיוביל אתכם הישר
להיכל הנגינה על טהרת הקודש

לרכישה מקוונת לחצו כאן

להורדת לולאה של כל הניגונים המובאים בגיליון זה

לחץ כאן

להלן לינקים להורדות הגיליונות הקודמים

להורדת גיליון "עתיקין" מספר 1 - שבת שקלים

לחץ כאן

להורדת גיליון עתיקין מספר 2 - לפורים

לחץ כאן

להורדת גיליון עתיקין מספר 3 - לפסח

לחץ כאן

להורדת גיליון עתיקין מספר 4 - ל"ג בעומר

לחץ כאן

להורדת גיליון עתיקין מספר 5 - שבועות

לחץ כאן

להורדת גיליון "עתיקין" מספר 6 שבת סליחות תשפ"א

לחץ כאן

עתיקין

הגיליון יו"ל ע"י מכון "עתיקין"

רחוב חיד"א 7,
בית שמש, ארץ ישראל.

טלפון: 055-6762069

מייל המערכת: atikin.negina@gmail.com

עורך ראשי: הרב בנימין נויפלד

עורך משנה/תוכן: הרב שמואל קליינמאן

חברי המערכת: הרב יאיר וינשטוק, הרב אהרן
לנדא, הרב יצחק קרימיילובסקי, הרב חיים ישראל
טסלר, הרב אלימלך צוויבל, הרב אליעזר מאיר
חמניצקי, הרב מרדכי שלמה ברים, הרב דוד ברים,
הרב חיים קעניג

עיצוב גריד ועימוד: כ. אלטמן
chevya800@gmail.com

לפירסום והפצה: a5806334@gmail.com

להצטרפות לקבלת הגיליון

לחץ כאן

או שלח מייל:

atikin.negina@gmail.com

להסרה מרשימת התפוצה לחץ כאן

לשמיעת הניגונים בקו "עתיקין":

בארץ ישראל: 076-5980343

בארה"ב: 718-540-9375

באירופה: יפורסם בימים הקרובים

ברכה מיוחדת

קובע לעצמו יידי היקר
האברך בעשענו

שמואל זלמן
בנש"ק הרה"ח ר'
הכהן קריינמאן
שליט"א
מע"ת בארא פארק

הגיליון העכחי נזקף כל כולו לזכותו, הוא הגבר שלקח
זאת על עצמו והתמסר כל כולו במסירות נפלאה ביותר,
בהכנת ואסיפת הנוגנים ובתיבת המאמרים.

ישלם לו השי"ת כפעלו הטוב, להתפרך בכתיבה וחתומה טובה, בשנה טובה עבדך ועמו
בכל ייולי דעיטב ברו"ג בשפע רב עד בלי די.

בעתירת

בנימין נויפלד

עורך ראשי

להלן מספר אמצעי התרמה:

קוויקפיי

פייפאל

נדרים פלוס

או דרך חשבון בנק: בנק הדואר (בנק 9) | סניף 01 | חשבון - 23007924 | ע"ש אהרן לנדאו

סט מחזורי מפואר עוז והדר

עיצוד מפואר • ביאורי מילים • הלכות והנחיות
להשיג בגווי חום או כסף

מהדורת
כיס
גובה 14 ס"מ

עיצוד מפואר • ביאורי מילים • הלכות והנחיות עם מראי מקומות

מרכז הזמנות:
1800 22 55 66

להשיג במוקד המכירות ובחנויות הספרים המובחרות

מפתח העניינים

מספר ניגון	נושא/ניגון
1.	ניגון היה עם פיפיות החזן מאווריש
2.	ונתנה תוקף ברסלב המגיד מטרובהיץ זי"ע
3.	ניגון דביקות להרה"ק ר' צבי הירש מפארצובה זצ"ל
4.	ובתורתך / מלוך הרה"ק בעל קדושת ציון מבאבוב זצוק"ל הי"ד
5.	היה עם פיפיות / נענועים סיגוט (סאטמאר)
6.	היה עם פיפיות פשעדרורז' / ראספישע
7.	ניגון התעוררות מהרה"ק ר' יחזקאל שרגא מציעשינוב הי"ד
8.	ונתנה תוקף ספינקא ירושלים
9.	ניגוני סאטמאר לימים נוראים ניגוני הרה"ח ר' אברהם הלוי ווערצבערגער ז"ל
10.	ניגוני "חמול" לאמרי אש ממודז'יץ זצ"ל ניגון "פתחו לי" מודז'יץ ניגון "בראש השנה" דושינסקיא
11.	המארש החדש לראש השנה בחצרות הקודש ויז'ניץ
12.	ויתנו לך כתר מלוכה מארש'ן מלכותיים בחצה"ק
13.	הפיוט ויאתיו כל לעבדך

קוראים נכבדים!

המערכת מקבלת בברכה את מכתביכם, תגובותיכם, הערותיכם, מאמריכם, וכל מה שיש לכם לספר אודות הניגונים וכדו' ועל מקורותיהם וכו'.

לכתחילה עדיף כמובן לשלוח חומר מוקלד, אך גם מכתבים בכת"י יתקבלו בברכה, כשהם כתובים בכת"י ברור ובשורות מרווחות, בכדי להקל עלינו את סידורם הנכון, ותודה למפרע.

המערכת משאירה לעצמה את הזכות לבחור ולהחליט, מה ראוי ומה שיש צורך לשפר או לשנות.

חשוב'ע ליינער!

די רעדאקציע באגריסט אייערע בריוו, קאמענטארן, באמערקונגען, ארטיקלען, און וואס אימער וואס קען ערייכערן די ידיעות וואס אנבאלאנגט די ניגונים, מקורות, א.ד.ג.

לכתחילה איז בעסער, דאס געשרייב זאל ווערן געטייפט אויף א Word File, אבער בדיעבד נעמען מיר אן האנט געשרייב אויך, ובתנאי ס'זאל זיין געשריבן מיט א קלאר האנטשריפט און גענוג ספעיס צוואוישן די שורות, ס'זאל מאכן גרינער די ארבייט מיטן עס אפטייפן.

די רעדאקציע האלט די פריווילעגיע צו באשליסן וואס יא פאבליצירן און וואס ניין, אויך וועט צו רעדאקציע מעגליך רעדאגירן טיילווייז די בריוו וואס נויטיג זיך מ'זאל דעם טעכניש געביט.

01

ניגון היה עם פיפיות

החזן מאווריתש

בחצה"ק סלונים מושר נוסח מיוחד על 'היה עם פיפיות', המקובל לבעל תפילה של הרה"ק רבי אברהם דב מאווריתש זי"ע בעל ה'בת עין זי"ע'. נכדו של החזן, ר' אהרן פייבל גולדנברג ז"ל, היה מתפלל בשטיבל של סלונים בטבריה, ולימד את הניגון.

והנה לפניכם הקלטה מהנוסח (01-01) כפי שהוקלט לפני שנה, ע"י המקהלה של חסידי סלונים בירושלים.

בחצה"ק שרים נוסח זה לא רק בשעת התפלה בראש השנה, אלא מתחילים כבר הרבה בשבתות לפני הימים הנוראים, שכן משמעות מיוחדת מאוד לתפילה זו, כמקובל בתורת סלונים, שאם כי עפ"י פשוטו התפילה היא על החזן, אך הכוונה הנכונה היא להתפלל על הצדיקים ראשי העדה שהם שלוחי עמך בית ישראל, ובהם עיני עמך תלויות ועמך מסביבים אותם כחומה. זו גם הסיבה שמחמתה מיטלטלים ציבור ענק להיות בראש השנה בצילו של הרבי, מתוך אמונה שהיחיד אינו יכול לעמוד בדין לבדו ואינו יכול לקבל את השפע של יום גדול וקדוש זה אלא באמצעות התכללותו בתוך כל ציבור החסידים המקבל את השפע מהצדיק. מטעם זה מושר הניגון לא רק בשעת התפילה אלא כבר הרבה לפני ראש השנה ובמהלך הטישים השונים במהלך הימים הנוראים.

#2

ונתנה תוקף ברסלב

המגיד מטרוביהיץ זי"ע

אצל חסידי ברסלב יש נוסח מיוחד לפיוט "ונתנה תוקף", אשר מפורסם הוא ביחודיותו, מלא נעימות ונאמר בהתעוררות רב. ומקורו קדוש מהרה"ק ר' יקותיאל "המגיד מטרוביהיץ זי"ע"

המגיד מטרוביץ זי"ע עוד זכה להסתופף בצלו הקדוש של מרן בעל אור שבעת הימים הבעל שם טוב זי"ע, לאחר הסתלקות הבעש"ט, קיבל עליו את מרותו של תלמידו הגדול המגיד הק' ממעזריטש זי"ע והיה מבחירי חבורתו הקדושה.

המגיד מטרוביהיץ זי"ע התפרסם כאחד מגדולי דורו, שימש כמגיד משרים בעשרות רבות של ערים ועיירות, בהן ביקר מפעם לפעם, כשהוא מחזק את חומת היהדות עפ"י דרכי החסידות לרבים. צדיקי הדור העריצוהו עד מאד, וידוע שהרה"ק בעל התניא זי"ע נטל ממנו הסכמה כאשר התכוון להדפיס את סידורו. - בהיותו בן שבעים שנה נדבק באורו של הרה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע, ועל אף שהי' גדול ממנו בכחמישים שנה, ביטל את עצמו בהתבטלות גמורה אל רבו הרה"ק מוהר"ן והיה לחסידו ותלמידו המובהק.

המגיד מטרוביהיץ זי"ע, בהיותו בעל תפלה, היה ידוע בנעימות תפילותיו, והרבה מנוסח ברסלב מקורו מהמגיד זי"ע.

במשך הדורות, הנוסח המדובר על "ונתנה תוקף" עבר שינויים קלים, הנוסח המוכר כיום, מקובל מהחסיד הותיק הצדיק ר' לייב קאנסטינטינער זצ"ל ששימש כבעל תפלה הראשי, בקיבוץ חסידי ברסלב באומאן במשך שנים רבות (משנת תרי"א עד שנת תרמ"ט). שסידר את הנוסח עפ"י טעמו.

יחוסו של נוסח זה אל המגיד מטרוביהיץ נמסר מפי הרה"צ ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל, וכך גם מסר החסיד ר' נחמן בורשטיין ז"ל לכאורה עפ"י הרה"צ ר' אברהם שטרנהארץ זצ"ל, אמנם קיימת שמועה, שהנוסח המקובל, מקורו מהחזן ר' ירוחם בלינדמאן הנודע בשם

"ר' ירוחם הקטן" (ראה אודותיו בגליון עתיקין 5 על חג שבועות).

הנה הנוסח הנעים (02-01) מפי הרה"ח ר' נחמן בורשטיין ז"ל

והנה (02-02) מפי להבחל"ח הבעל תפלה הרה"ח ר' שרגא לוי שליט"א

#3

ניגון דביקות

להרה"ק ר' צבי הירש

מפארצובה זצ"ל

"ניגון דביקות" להרה"ק ר' צבי הירש הרבסט זי"ע, הנקרא רבי צבי הירש מפארצובה, ששימש כש"ץ אצל בנו של החוזה מלובלין, הרה"ק ר' יוסף מטרטשיץ זי"ע, כמו"כ שימש גם כבעל תפלה אצל רבותיה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע ורבי מענדל"י מקאצק זי"ע, החידושי הרי"ם זי"ע, ובסוף ימיו אצל השפת אמת זי"ע. היה נחשב בעצמו לבעל רוח"ק זי"ע.

מסופר שהחוזה מלובלין אמר לבנו הרה"ק ר' יוסף: "האברך מפארצובה מתפלל יפה", ר' הירש הבין את כוונתו של החוזה שרוצה שהוא יעבור לפני התיבה, ונכנס לבקש מהחוזה שאינו רוצה, ואכן הסכים עמו החוזה, באמרו: למה לך להתחיל במפטיר... באותה שנה נלב"ע החוזה. ולזה כיוון שלא יתחיל להתפלל בשנתו האחרונה.

ניגון הזה מוכר כיום בחצר מודו"ץ היכן שמכונה ה"פולישע כבקרית", וכן נהג הרבי האמרי אש זצ"ל לשיר אותו ביום השני של ראש השנה על 'כבקרית', ולעיתים גם על 'אנא ד' בהלל. והרי הוא כאן בהקלטה (03-01) כפי ששרו במודו"ץ מפי הרה"ח ר' איצ'ה ליפא פישביין ז"ל.

על קורות
ומקורות הניגונים

זמירות יאמרו

עוד ניגון (04-03) דביקות הלחין מרן הקדו"צ הי"ד על תפלה זו אך מושר בלי המילים - והוא הנקרא 'די ערשטע מלוך' או 'די קליינע מלוך' במקביל להיצירה המדובר, בנוי כמלודיה קלאסית - ואם הניגון הנ"ל נועד לפירוש המלות. הרי שהניגון הזה אינו זקוק למילים, כי הניגון בעצמו מבטא געגעועים עזים אל המלך מלכו של עולם, געגעועים אל אבינו שבשמים, הקשיבו היטב לניגון ותבינו במה מדובר. המנהג בחצה"ק באבוב לזמר ניגון זה במשך על כל מקדש ועל עוד ניגונים והזדמנויות במהלך חודש אלול, שכן הניגון הזה מהווה הכנה נאותה היא לימים הנוראים הבעל"ט. (ישנם חסידים שמזמרים ניגון זה גם בשאר שבתות השנה על הזמר "ברוך קל עליון", לדעתי העניה פוגעים המה למטרה בבחינת מחללים את הניגון ועמם הסליחה על ההערה).

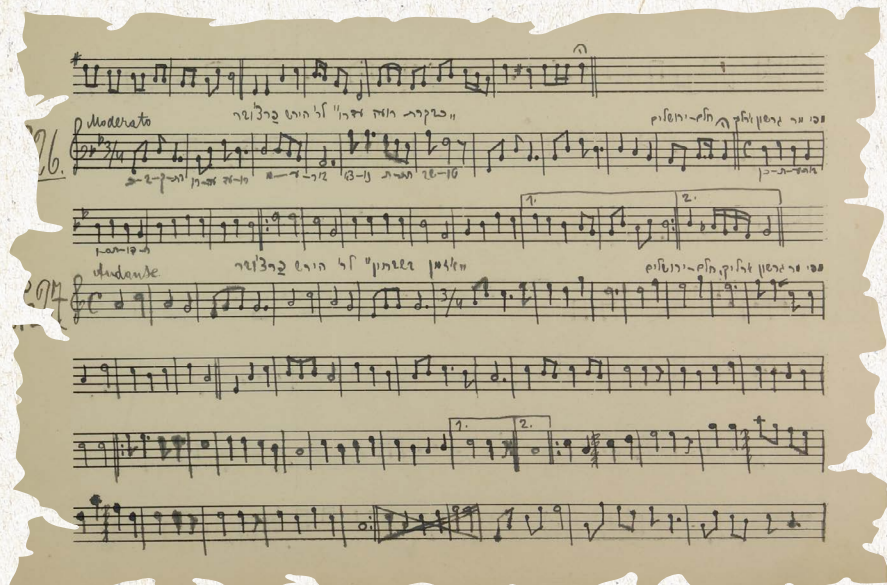
את הניגון הזה חיבר רבינו ד' שנים לפני הניגון הנ"ל, לכבוד ראש השנה שנת תרע"ו באמצע מלחה"ע הראשונה בעיירת המרפא מאריענבאד.

והנה (04-04) ביצוע יפהפיה עם כלי זמר מסדרת אלבומי "עת רקוד" האלבום הג', בו מביע היטב את יופי תנועות המוסיקאלי של הניגון.

ועל ידי עבדיך - זאסלאב'ער חזן

ויצויין שטרם שחיבר רבינו הקדו"צ ניגונים הללו, כיבד לזמר אצל שולחנו הטהור ניגון עתיק 'ועל ידי עבדיך' מפסוקי זכרונות, המיוחס להרה"ק רבי מרדכי החזן מזאסלאב זי"ע מבני היכלא של הבעש"ט הק' זיע"א.

ניגון זה (04-05) כמעט שנשתכח לאחר מלחמת העולם השניה בחצר בנו מרן בעל דברי שלמה זצ"ל ורק מעט יודעי גגן זכרו אותו, וברם זכור אותו האיש לטוב ה"ה הרבני החסיד ר' נחמיה שענגוט ע"ה מצאנו - בני ברק שבאחד השנים (בערך בסוף שנות ה'ל') לימד אותו להבעלי מנגנים וזימרוהו על "וכל מאמינים". ובמוצאי יום"פ אצל עריכת השולחן שח הדברי שלמה בהתרגשות, שלפני שחיבר

בקרית מרבי הירש פרצובר

הנוראה של מרן הרבי בעל קדושת ציון זצוק"ל הי"ד על התפלה ממוסף ימים נוראים 'ובתורתך - מלוך', ניגון שכל כולו אומר ומבטא מלכות שמים, וחודר כליות ולב של כל אשר נשמת רוח חיים באפו, להעיד מעמקי נשמתו "ד" אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה", כאשר פירוש המלות ממשיך ומטפס ועולה עד לשיאו של הניגון בשאגת המתפרץ מתוך נפש יהודי בכל מצב שהוא "כי אתה אלקים אמת ודברך אמת וקיים לעד".

יצירה זו חיבר רבינו הקדו"צ הי"ד בשנת תר"פ בתקופה שקבע משכנו בעיר קראקא לאחר מלחה"ע הראשונה, וסיפר הרה"ח ר' הערשל פארשער ז"ל שבשעת שחיבר רבו הק' את הניגון עשן את הפייקע ציבעך' (-סיגריה) ונתמלא כל הבית כולו עשן, והיה נרגש כהבחינה הנאמר במעמד הר סיני עשנת ההר כעשן הכבשן מפני אשר ירד עליו ד'.

לפנינו ביצוע מיוחדת מהניגון (04-01) מושר בנעימות רב ע"י ידידנו הבעל מנגן ר' מרדכי וואלף לאנדא הי"ו מטובי המשוררים בחצה"ק באבוב. והנה (04-02) הקלטה מהניגון אצל שולחן הטהור של כ"ק אדמו"ר מאבוב זצ"ל.

מלוך הראשון

והנה גירסא שונה קצת (03-02) כפי שמושר מפי החסיד ר' יוסף ברנבליט ז"ל חסיד זוואלין מפולין ולאחר המלחמה שו"ב בקליוולנד, ובשנותיו האחרונות הגיע למודו"ץ (והוא שר את הניגון לפי מה שהכירו מפולין). עוד גירסא על הניגון מופיע גם בחוברת נגינה של החוקר ר' מ.ש. גשורי, מפי גרשון ארליך מחלם, שם מובא על "אזמר בשבחין".

#4

ובתורתך / מלוך
הרה"ק בעל קדושת ציון
מבאבוב זצוק"ל הי"ד

ועל ידי עבדיך

הרה"ק ר' מרדכי החזן מזאסלאב זי"ע

מן הרגעים הכי נעליים ועתות התעוררות ביותר בימים נוראים בחצה"ק באבוב הוא ללא ספק בשולחנות הטהורים שעורכים רבותיה"ק עת ששרים היצירה

של האדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר
זצ"ל הושענא רבה תשנ"א

(05-02) מושר בקבל"פ בשמחת
נישואי בתו של כ"ק אדמו"ר מהר"א
מסאטמאר שליט"א, חשון תשס"ז

(05-03) מושר בנעימות ומתיקות
יתירה ע"י ילדי תשב"ר אצל שמחת
נישואי נכדת כ"ק אדמו"ר מהרז"ל
מסאטמאר שליט"א

(05-04) הניגון גם זכה לפרסום
רב מעבר לקהילות סאטמאר, אודות
פרי עבודתו של הרה"ח ר' אלימלך
ווערצבערגער הי"ו, שבאלבומו
המפורסם "הלויים" שהו"ל לפני
כעשרים וחמש שנים. הכניס בתוכו גם
ניגון זה ובמעשה אומן כתב על הניגון
חרוזים באידיש אודות המשל הנורא,
על בן המלך, שהיה מודפס במחזורים
הישנים. לפני תיבת "המלך". והניגון
מושר שם ברגש רב ע"י ילד הפלא,
באופן חודר כליות ולב, כאשר הניגון
מסתיים עם ניגון ההקדמה המושר בכל
תפוצות ישראל על ידי החזן טרם הכרזת
"המלך". הלב שלכם לא יוכל להישאר
אדיש בהקשיבכם לניגון זה. הקשיבו "און
האט'ס געפועלט אלעס גוטס".

דער מאמענט איז געהויבן עס איז ראש השנה, מען דאווענט צי השי"ת מיט פיל כוונה.
וויף א פרייליך גיט געבענטשט יאר בעט יעדער אצינדער, פאר ויך, פאר די משפחה און פאר די קינדער.
פסקי דומרה האט מען שוין געענדיגט געלאסן און פאמעליך, מען ווארט אז דער בעל שחרית
אל אוישריינען "המלך". הייסע טרעדן מען פארגיסט אזוי ווי א טייך, צו א זינדיגן בן מלך איז מען יעצט גלייך
א קינד פון א קעניג א בן יחיד - איינציג, ער האט פון שענסטן גליק. דער טאטע ליבט אים פיל,
יינע אוצרות האבן נישט קיין שאץ, ווען ער וויל קומט ער אין פאלאץ. און בעט פון טאטן וואס ער וויל.
לעצלינג האט דאס שרעקליכע פאסירט, שלעכטע חברים האבן אים פארפירט. זיין גוטן נאמען האט
ויר באשמיצט, מען האט אים געווארנט און געבעטן, ער זאל פון שלעכטן וועג אפטרעטן. אבער עס
האט גארנישט גענוצט. דער קעניג האלט עסנישט אויס, ער שיקט אים פון לאנד ארויס. דער פרינץ
האט נישט קיין עסן, קיין געלעגער, ער פאלט אריין צו גולנים, שלעגער. זיי צושלאגן אים פון אלע זייטן,
ער בענקט שוין צי די אמאליגע צייטן. ער באשליסט, אז ער מוז, גיין צום טאטן, פאלן צי די פיס.
נר איז נישט צום דערקענטן אזוי צושלאגן, פונעם פאלאץ טוט מען אים פאריאגן. די ביסט נישט דער
אין מות, אז דער קעניג אים הערן זאל, ער וועט אנפאנגען צי שרייען הויך. עך וועט שרייען "המלך"
אויפן קול. אבער האט געזיפט און געקלאגט, ביז ער האט דאס ווארט "המלך" געזאגט.
דער קעניג האט אין מאמענט, זיין שטימע דערקענט. און צי אים ארויסגעקומען, זיין חרטה האט
ער געזען, און אים מוחל געווען. אין פאלאץ צוריק אריינגענומען. מיר אידן זענען אין פאלאץ געווען,
אין בית המקדש אין ארץ ישראל, השיל"ס כבוד האבן מיר געזען, מיט אלעם גיטן אן א צאל.
אבער מיר האבן פון וועג ויך אפגעקערט, די נביאים האבן מיר נישט אויסגעהערט.
י. גלות האט מען אונז פארשיקט, און אינטערדריקט. מיט צרות און פיין, פון איין גלות צום צווייט,
איבעראל צושפרייט. צוריק צום קעניג ווילן מיר גיין. ביי די טיר, שטייען מיר, מיט זינד פארשמירט
אן א שיעור. מען דערקענט נישט אויפן פנים אצינדער, אז מיר זענען דעם קעניג'ס קינדער.
אין דעם קעניג'ס פאלאץ מאן לאזט אונז נישט אריין, וואס וועט יעצט דא זיין. אן עצה איז דא,
אין די שעה, דער קעניג זאל וויסן אז מיר זענען דא. פיל מיט חרטה און אינטערטעניג, לאמיר שרייען
הייד "המלך - קעניג" דער ייז וועט אנפאנגען קרעכען פון הארץ זייטן, און אצינד המלך אויסרופן.

חרוזים באידיש על ניגון סיגוט

היותו מלחין בחסד עליו, מרבית הניגונים
הידועים כיום כ"סיגעטער ניגונים" הם
מפרי לחניו.

מאז שהובא הניגון לפני הרה"ק העצי
חיים מסיגוט זי"ע, הוקבע הנגיון כניגון
המרכזי בימי הרחמים והרצון, בנו כ"ק
האדמו"ר בעל ה"ברך משה" מסאטמאר
זצ"ל, ששימש בקודש כאדמו"ר מסיגוט
בבארא פארק יצ"ו, עד להסתלקותו לשמי
מרומים של דודו הגדול הרה"ק מסאטמאר
זי"ע, הי' שר ניגון זה על הפיוטים "היה
עם פיפיות", "כי הנה כחומר", וכן על
כל שלושת הנענועים שבהלל של חג
הסוכות, לאחר פטירת דודו כשנתעטר
בכס האדמורו"ת דקהילות סאטמאר,
החלו לשיר את הניגון גם בסאטמאר על
"היה עם פיפיות" ועל הנענועים השני
(אנא השם) אמנם לא בימים הראשונים
של החג. אלא בימי חול המועד.

הניגון מושר בהתעוררות גדולה
בעת שמחת נישואין במלכות סאטמאר
במעמד הקבלת פנים או החופות.

לפנינו כמה ביצועים של הניגון:

(05-01) מושר ברוב עם אצל הנענועים

אביו הקדו"צ ניגונים לכל חג היו מזמרים
ניגונים ממשוררים וחזנים, כגון "אזי
בשלישי" "ברוך שמי" וכדומה, ולפני
שחיבר את הניגון "ובתורתך" היו מזמרים
אצלו בראש השנה ניגון קדוש זה המיוחס
ל"הזאסלאב'ער חזן", ומרוב התרגשות
צוה מרן לזמר שוב את הניגון.

5#

היה עם פיפיות / נענועים

סיגוט (סאטמאר)

ניגון התעוררות מלא רגש המוכר אצל
חסידי סאטמאר בשם "דער סיגוט'ער
נענועים ניגון", ומושר בחצה"ק בימים
הנוראים בהתעוררות ובדיקות רבה.
הניגון נתחבר ע"י הרה"ח ר' משה הכהן
קאהן ז"ל שהי' משב"ק ויד ימינו של
הרה"ק בעל עצי חיים מסיגוט זי"ע. ר'
משה (המכונה ר' משה נאנאשער) הי'
גם 'כותב התורות' של רבו הנ"ל, לצד

#6

היה עם פיפיות

פשעדבורז / ראספייע

ניגון קדוש זה חיברו והיה מושר
בבית מדרשו של האדמו"ר הרה"ק רבי
אברהם משה וועלטפרייט מפשעדבורז
- ראספישע זי"ע, רבי אברהם משה היה
נכדו של הרה"ק רבי ישעיה מפשעדבורז
זי"ע, (תלמיד החוזה הק' מלובלין זי"ע,
ורבו של הרה"ק בעל תפארת שלמה
מראדאמסק זי"ע), מצד אביו הרה"ק
רבי עמנואל זי"ע שהיה בנו. ונינו של
הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, מצד אמו

על קורות
ומקורות הניגונים

זמירות יאמרו

רבי עמנואל [השני] מפאביאניץ - לאדו' זי"ע, [רבי עמנואל השני הנ"ל, היה חתנו של הה"ק רבי יהושע מדזיקוב בעל עטרת ישועה, וחותנו של האדמו"ר בעל אש דת מאזורוב זצ"ל בזיוו"ר]

והנה (06-02) הניגון מושר בנעימות עם המילים היה עם פיפיות, הוקלט במיוחד עבור גליון עתיקין ע"י נכדו הרב אלטר ראלניצקי הי"ו בדיוק איך שזקנו הנ"ל הי' שר אותו. תשוחח"ל.

רב תודות להרב יעקב יצחק ראלניצקי הי"ו ולאחיו הרב אלטר הי"ו, על הגשת הניגון והמידע היקר, על הניגון ועל שושילתא קדישא דא, לציבור קוראי "עתיקין".

ר' אברהם משה זצ"ל, נלקטו ונאספו בספר 'בית שמחת עולם' תורת צדיקי בית פשעדרבוז, שי"ל בשנת תשע"ד, ע"י הרה"ח רבי אלעזר עמנואל הורוויץ שליט"א. רבי אברהם משה זצ"ל, היה נערץ ונקדש אצל צדיקי דורו, ובמיוחד אצל מרן הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, שהכתירו להנהיג את העדה במקום אביו רבי עמנואל זצ"ל.

לפנינו הניגון על הזמר אלוקים יסעדנו מזמירות מוצאי שבת (06-01) מפ"י הרה"ח רבי צבי יחזקאל [ר' הערשל] הכהן ראלניצקי ז"ל, ששמע זאת מאביו הרה"ח רבי חיים ז"ל מק"ק לאדו' פולין ואח"כ בירושלים עיה"ק, שעוד זכה להסתופף בצל קדשו של האדמו"ר רבי אברהם משה זי"ע, ואח"כ היה רגיל להתפלל בבית מדרשו של בנו האדמו"ר

ר' חיים ראלניצקי ז"ל (באמצע) ובנו ר' הערשל ז"ל בשנות ה'תש"כ

הצדקנית מרת צביה ע"ה, שהיתה בתו של הרה"ק רבי ישראל זי"ע, בנו של החוזה זי"ע.

תורתו, תולדותיו, וגם ניגוניו מהרה"ק

בס"ד

ברכת השנים

תהא שנת פריילעך באמת

ללקוחותינו היקרים! ולשותפינו להצלחה!

כתובה וחתומה טובה! שנה טובה ומתוקה!

איתכם בכל אירוע ובכל פרוייקט:

שמחה אולניסקי
ורצות

קריון
ייזום והפקות אירועים

שנה טובה ומתוקה

4106688@gmail.com 050-410-66-88

7#

ניגון התעוררות

מהרה"ק ר' יחזקאל שרגא

מציעשינוב הי"ד

בבית המדרש גארליץ בבני ברק מושר עד היום ניגון התעוררות על "היה עם פיפיות" שחיברו האדמו"ר הרה"ק ר' יחזקאל שרגא מציעשינוב הי"ד. והניגון הובא לשם ע"י הרה"ח ר' בעריש ראטנשטרייך ז"ל, ששרד את השואה והיה משרידי חסידיו של הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זיע"א (שם בפשעווארסק היה גר בדירה ע"י הרה"ק ר' איציקל זצ"ל)

השיר נשתמר בביהמ"ד גארליץ בבני-ברק, שם היה ר' בעריש משמש כבעל תפילה, והיה שר את הניגון הזה על "היה עם פיפיות". לאחר פטירתו, היה הבעל תפילה ר' מיילעך פעסיל ע"ה, שגם הוא המשיך לשיר את הניגון הזה על "עם פיפיות" ועד היום הניגון הזה מושר ע"י הבעל תפילה יחד עם הציבור בהשתפכות הנפש בהתרוממות ובהתעוררות גדולה.

יש אומרים שאף האדמו"ר מציעשינוב הי"ד היה נוהג לשיר ניגון זה על היה עם פיפיות.

לפניכם הניגון (07-01) מוקלט אצל מעמד החופה בשמחה בחצה"ק גארליץ בבני ברק, והנה עוד הקלטה מהניגון (07-02) מושר בנעימות יתירה.

8#

ונתנה תוקף

ספינקא ירושלים

הנה לפניכם נוסח יפה על "ונתנה תוקף" הנאמר בבית המדרש דחסידי

ספינקא ירושלים. נוסח נוסח מעורר מאוד המותאם לפירוש המלות של פיוט נורא זה.

הקשיבו נא כאן (08-01) לנוסח זה מפי הרה"צ רבי אליעזר ליפא כהנא שליט"א, מספינקא ירושלים.

לא ידוע מקורו.

#9

ניגוני סאטמאר לימים נוראים

ניגוני הרה"ח ר' אברהם הלוי ווערצבערגער ז"ל

בגליון הקודם של "עתיקין" מספר 6, לשבת סליחות שעל"ט, הובאו שני ניגונים לימים הנוראים מחצה"ק סאטמאר, הראשון הי' ניגון - לא כ"כ מוכר - מהמלחין הנודע הרה"ח ר' אברהם הלוי ווערצבערגער ז"ל (המכונה בלשון חביב "ר' אברהם'עלע", אבי משפחת המלחינים בממלכת סאטמאר). כמלחין החצר הלחין ניגונים רבים, מידי שנה בשנה, איינס שענער פון צווייטען, לכבוד הימים הנוראים אצל הרה"ק מסאטמאר זיע"א. - אשר על כן אמרנו שמהראוי להביא לציבור הקוראים עוד כמה מיצירותיו משוכחות אצל הרה"ק מסאטמאר זיע"א.

מלך עליון תשכ"ט - ניגון יפה קלאסי וייחודי שהלחין ר' אברהם'עלע ז"ל, לימים הנוראים תשכ"ט, שהיה זה בשנה

הראשונה אחרי שהאדמו"ר זיע"א נחלה ל"ע. - הניגון תפס מקום של כבוד אצל חסידי סאטמאר - וגם קצת מחוצה לה - ומושר לפעמים על ק-ל אדון ע"י בעלי תפלה יודעי נגן. הקשיבו לנעימות הניגון, במיוחד בפאל הרביעי, שמשנה כיוון וחודר ללב בתנועותיו החמות.

לפניכם הקלטה מהניגון (09-01) מהאלבום "נענועים" שיצא לאור ע"י חסידי סאטמאר (ק"י) לקראת ימים נוראים שנת תשע"ב, כשבשנה זו חידשו את הניגון הזה.

אין קצבה תשל"א - מארש יפה מאוד מפורסם אף מחוץ לגבולות סאטמאר, והוא ללא ספק אחת המארשים היפים מחצה"ק, ניגון עשיר, בנוי במעשה אומן, משתנה בגווניו ובתנועותיו, כאשר לשיא מגיע הפאל השלישי, שעובר בו ממז'ור למינור, און דאס זינגט זיך לאנגזאם און געשמאק.

והנה לפניכם הניגון (09-02) מאלבום "הושענות" שי"ל ע"י חסידי סאטמאר

ר' אברהם'עלע ז"ל עומד שני משמאל בתמונה מאחורי הרה"ק מסאטמאר זיע"א, שני מימין נראה המשב"ק ר' יוסל ז"ל

היה זה תענוג שלא מעלמא הדין. מחזה נדיר לשמוע שירה כה מדויקת להפליא. כל שנה היה ר' שלום מחדש ניגונים חדשים, לחלק מהפיוטים השונים, והיה מומחה עצום לבחור את הניגונים הטובים מכל חצה"ק. כל ניגון היה מושר כמה שנים, עד שהחליף. אך שונה היה הניגון הזה (וכן הניגון שהיה שר על "וכל מאמינים") שתפס בציבור כל כך חזק ולא היה שייך להפרד ממנו, וכאמור הניגון הזה מושר עד היום על "בראש השנה" ואלו הם הרגעים הנעלים, כשכל אחד מתכסה בטליתו והעיניים מצטנפות (פארלייגט) בדמעות, און מען בעט זיך אויס א גוט געבענשט יאהר.

#11

המארש החדש לראש השנה בחצרות הקודש ויז'ניץ

ידועים ומפורסמים הם "המארשים המלכותיים" שמחדשים בחצה"ק ויז'ניץ כל שנה לקראת ראש השנה. משמעות מיוחדת יש בוֹיז'ניץ למארש המלכותי הזה, שכן ביום בו אנו ממליכים את הקב"ה ראוי לשיר שירי לכת "מארשן", כנהוג בחצרות מלוכה ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, ואמנם בחצרות הקודש בפולין נהוג לחבר יותר מארשן. אך בחצה"ק ויז'ניץ נהוג לחבר כל שנה מארש אחד, לשם התחדשות המלכת הקב"ה בכל שנה. לראשונה ישירו את המארש בתפלת מוסף, לפני אמירת 'עלינו לשבח', אז ניגשים חבר המשוררים ונעמדים על הבימה ופוצחים כאחת בשירה שמיימית ומלכותית. כשעיני כל הקהל מופנים אליהם, לאות ולמופת של תחילת סדר "המלכיות" שמתחיל בעלינו לשבח. כמו"כ בתפלת המוסף ביום הקדוש, ג"כ ישירו את המארש לפני אמירת עלינו לשבח, לפני תחילת סדר העבודה. יצויין שלעתים נדירות יהיה זה

של שושלת אדמור"י מוודז'יץ ובמיוחד של האדמור"ר האמרי אש ממודז'יץ זצ"ל, ניגונים מלאי רגש, אך בנויים בפשטות ויותר "עממיים", לעומת שאר הניגונים במודז'יץ, שהם יותר יצירתיים כידוע, ובנויים כמעשה אומן. כמו הניגון המפורסם שר"צ שנקר ז"ל שר באלבומיו על "פתחו לי" (10-01) וזכה לפרסום רב, שזה ניגון חמול לאמרי אש זצ"ל לשנת תשכ"ג, כפי שתשמעו כאן (10-02) מפי הרה"ח ר' איצ'ה ליפא פישביין ז"ל, שהקליט זאת באותה שנה. וישנם ניגונים מפורסמים נוספים שמקורם ב"חמול" לאמרי אש.

וכאמור כל ניגוני "חמול" לאמרי אש, יפים, קולעים למטרה (קלאפט צום ציל-פוינט) ומלאי רגש, עולה על כולנה הניגון על "חמול" משנת תשכ"ב. כפי שתשמעו כאן (10-03) הקלטה משולה"ט במודז'יץ בליל ההילולא של האמרי אש זצ"ל בשנת תשע"ח.

הניגון מושר בדביקות בקה"ק דושינסקיא על "בראש השנה יכתובו" ואלו הם אחת מהרגעים הנעלים במעמד התפלה בימים הנוראים. כפי שתשמעו כאן הקלטה (10-04) מקבלת פנים בחתונת בן האדמור"ר מדושינסקיא שליט"א בחודש אדר א' תשס"ה. הביא את הניגון לדושינסקיא, הבעל תפלה המיתולוגי והבלתי נשכח הרה"ח ר' שלום נילנדר ז"ל, שהיה הבעל מוספין בימי ראש השנה, והיה שר במקלה עם חמשת בניו שיבדלח"ט. - לשמוע את ר' שלום ז"ל שר עם חמשת בניו שיבדלח"ט בליעה"ר, היה תענוג שלא מעלמא הדין. כשהיו שרים ביחד "על התיו", כאשר שניים הצעירים מביניהם, ה"ה הרה"ח ר' יוסף צבי שיחי' עם הרה"ח ר' חיים יצחק שיחי' היו עדיין "ילדי פלא" וקולותיהם הפליאו והשתלבו יחד עם אחיהם המבוגרים, בכור האחים הרה"ח ר' שמשון זעליג שיחי' והרה"ח ר' אריה יחזקאל דוד שיחי' (הממשיך בחזקת אביו כבעל מוסף בראש השנה) עם קולותיהם הטנוריים, ועליהם הרה"ח ר' ישראל שיחי' עם קולו הטנורי הלירי. וכאמור

(ק"י) לקראת ימים נוראים שנת תשע"ה. אין קצבה תשל"ה - (09-03) מארש יפה שחיבר ר' אברהם'עלע ז"ל ומתחדש זה עתה לקראת הימים נוראים הבעל"ט אצל כ"ק האדמור"ר מסאטמאר שליט"א (ק"י) ושולב באלבום שיצא לאור עם מקבץ הניגונים לימים נוראים תשפ"ב.

ובהמשך לניגון השני (09-04) שהבאנו בגליון הקודם, ניגון מפורסם שהלחינו המשב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל. זכה להדים נרחבים, כאשר קבלנו מספר רב של תגובות מקוראנו החשובים, מהן שנדהמו לשמוע שזה מר' יוסף ז"ל, (וזאת מפאת פרסומו הרב של הניגון, מחשיבים אותו בטעות כניגון עתיק, עוד מלפני שנות המלחמה). ובאמת שהוא מאוד מרשים איך שניגונו הפאר של ר' יוסף הפך לנחלת הכלל.

עדיין חיים אתנו לאויו"ש חסידים ששמענו מפייהם שזוכרים היטב את הראש השנה שבו הלחין ר' יוסף ז"ל את הניגון, כאשר היה זה לשיחת היום וכולם דיברו בהתפעלות על יופיו של הניגון. וזה היה בימים הנוראים דשנת תשי"ח על וכל מאמינים, ובמשך שנים שרו בקביעות הניגון בשמחת תורה קודם ההקפות על הפיוטים. גם שמענו הדברים מפי הגה"צ הרב מאיר שפיץ שליט"א אב"ד ביסטריץ חתנו של ר' יוסף אשכנזי ז"ל

#10

ניגוני "חמול" לאמרי אש ממודז'יץ זצ"ל ניגון "פתחו לי" מוודז'יץ ניגון "בראש השנה" דושינסקיא

ידועים הם ניגוני "חמול על מעשיך"

על קורות
ומקורות הניגונים

זמירות יאמרו

"וואלס" במקום מארש.

את המארש ישירו שוב ביום הושענא רבא, לפני חביטת הערבות, ובמשך כל השנה בסעודה שלישית, אחרי אמירת התורה.

הבעל מנגן הוויז'ניצאי הנודע, הרה"ח הישיש ר' קלמן שטעקל שיחי' לאויש"ט, הגר כיום בשיכון וויז'ניץ במאנסי שבארה"ב, מחזיק בחזקה זו עשרות בשנים בליעה"ר, שכן ר' קלמן שיחי' מהיושבים ראשונה במלכות הנגינה הוויז'ניצאית עוד מימי מרן האמרי חיים זצ"ל. במשך השנים לקחו בזה חלק גם שאר המלחינים לבית ויז'ניץ הרה"ח ר' לייב בער שימאנאוויטש ע"ה, ויבדלח"ט הרה"ח ר' יצחק אונגאר הי"ו, הרה"ח ר' יוסף שעכטער הי"ו, הרה"ח ר' יצחק חכם הי"ו, והרה"ח ר' משה מנחם מענדיל פאלאק הי"ו, המשמש כיום כיו"ר הקאפעליע בוויז'ניץ מרכז. וכיום התפקיד הזה נמצא בידי הבעל מנגן הרה"ח ר' יעקב יהודה דאסקאל הי"ו.

להלן יובאו המארשים החדשים לראש השנה תשפ"ב בממלכת וויז'ניץ לחצרותיהם השונות.

(11-01) וויז'ניץ מאנסי - הלחין הרה"ח ר' קלמן שטעקל שיחי' לאויש"ט

(11-02) וויז'ניץ בני ברק - הלחין הרה"ח ר' יעקב יהודה דסקל שיחי'

(11-03) וויז'ניץ מרכז - הלחין הרה"ח ר' נחמן פולק שיחי'

(11-04) סערט וויז'ניץ - הלחין הרה"ח ר' חיים בנט שיחי'

וכפי שעניכם הרואות, ניצבים כאן לפנינו מלחינים ובעלי מנגנים, ידועים ומפורסמים בליעה"ר, ובל נכניס את

ראשנו בין ההרים הגבוהים, לתת העדפה אחד על פני השני. נשאיר זאת לציבור הקוראים. - בסך הכל אפשר לומר על כל המארשן "איינס שענער פון צווייטן".

#12

ייתנו לך כתר מלוכה מארש'ן מלכותיים בחצה"ק

ובהמשך למאמר על המארשן המלכותיים בוויז'ניץ נביא עוד כמה מארשן מלכותיים המושרים בראש השנה בחצרות הק' אחרות.

בחצה"ק מודז'ץ מפורסם היצירה המלכותית-המארש על ויאתיו מאת האמרי שאול ממודז'ץ זצ"ל, והנה הוא לפניכם (12-01) מושר בטוטו"ד ע"י ר' בן ציון שנקר ז"ל באלבומו המפורסם "חגים וזמנים" מסדרת "מודז'ץ חי". (ובגימה אישית: זקיני מורי הרה"צ ר' שמחה בונים נויפלד זצ"ל, היה מתרגש מאוד עד דמעות תמיד בשמעו מארש זה. כי בימי הרת עולם, הוגלה כשבוי בידי האנגלים לאוסטרליה הרחוקה (עם הספינה הידועה שכל נוסעיה ניצלו בנס, כאשר דווקא הנאצים הארורים ימ"ש שומרים עליהם, ואכמ"ל), שם הוחזק במחנה שבויים תקופה ארוכה, בהיותו במחנה שבור ורצוף, לימדו יהודי אחד את הניגון הזה, והוא התחזק עם הניגון עד שזכה לעלות לארה"ק).

והנה מארש מלכותי נוסף על ויאתיו מאת האמרי אש ממודז'ץ זצ"ל, בנוי מתנועות געגענין ורגשי יום הדין, הקשיבו לזה (12-02) מתוך האלבום המשובח

"ביכורי זמרה 3", בביצוע מקהלת מודז'ץ בניצוחו ועיבודו של ר' ישראל (שרוליק) וייצמן הי"ו.

חצה"ק גור הלא ידועים ומפורסמים עם המארשים הרבים שלהם, בחרנו בזה בשניים מהם, הראשון (12-03) מארש אין קצבה שחובר ע"י המלחין המפורסם ר' יענקל תלמיד ע"ה בשנת תשי"א וחודש בשנת תשמ"ה. המארש הזה זכה לפרסום רב בשנים האחרונות, ע"י המנצח המוסיקלי הנודע ר' משה מרדכי (מונה) רוזנבלום הי"ו, כפי שתשמעו כאן (12-04), ושוב בתקופה האחרונה ע"י מקהלת שירה המפורסמת.

המארש השני מחצר גור שבחרנו בו, ג"כ ויאתיו משנת תשנ"א (12-05), הלחינו הרה"ח ר' צבי גולדקנופף הי"ו, הקשיבו לזה, כבר בהקדמה המלכותית שהוסיף לזה המעבד המוסיקלי הנודע ר' מונה רוזנבלום הנ"ל, תבינו מדוע בחרנו במארש הזה.

ואיך אפשר שלא להביא את "הדז'קובער אין קצבה", הנה הוא לפניכם (12-06) מהאלבום המפורסם "קבל רנת עמך" מניגוני חסידי דז'קוב, ג"כ בעיבודו וניצוחו של ידידנו ר' משה מרדכי מונה רוזנבלום הי"ו.

המלחין המפורסם ר' אהרן מיללער ע"ה מחצה"ק באבוב הלחין מארש מלכותי מפואר ביותר על "אין קצבה" (12-07), נמצא באלבום הנוסטלגי הוותיק שהוציא ר' אהרן בעצמו מניגוניו.

ולסיום נביא מארש יפה, מלכותי מאוד, על "אין קצבה" מחצה"ק בעלזא, הנה הוא לפניכם בביצוע מוסיקלי (12-08), מפאת קוצר הזמן לא הספקנו לברר פרטים אודותיו.

פרדס הפיוטים והזמירות

הפיוט ויאתיו כל לעבדך

ויאתיו כל לעבדך.	ויחפרו עם פסיליהם.	ויסלדו בחילה פניך.
ויברכו שם כבודך.	ויטו שכם אחד לעבדך.	ויעטרוך נזר תפארה.
ויגידו באיים צדקה.	וייראוך <עם שמש>	ויפצחו הרים רנה.
וידרשוך עמים לא ידעוך.	מבקשי פניך.	ויצלהו איים במלכה.
ויהללוך כל אפסי ארץ.	ויכירו כח מלכותך.	ויקבלו על מלכותך עליהם.
ויאמרו תמיד יגדל ה'.	וילמדו תועים בינה.	וירוממוך בקהל עם.
<ויזבחו לך את זבחיהם>	וימללו את גבורתך.	וישמעו רחוקים ויבואו.
ויזנחו את עצביהם.	וינשאוך מתנשא לכל לראש.	וייתנו לך כתר מלוכה:

חיים ישראל טעסלער | לאנדאן יצ"ו

מנהג אמירת הפיוט

הפיוט 'ויאתיו' מנהגו לאומרו באמצע הנוסח הקבוע המורחב של 'ברכת קדושת השם' בימים נוראים. שמו של מחברו של הפיוט אינו ידוע, אך בכמה כת"י איתא שפיוט זו 'יסדור ר' שלמה' דהיינו רש"י. מקומו של הפיוט הוא אחר הקטע 'ובכן צדיקים' ולפני הקטע 'ותמלוך', וענין השתייכותו לשם באשר סופו של הקטע 'ובכן צדיקים' הוא 'וכל הרשעה כולה כעשן בעשן תכלה כי תעבור ממשלת זדון הארץ', על כן מפסיקים שם באמירת הפיוט 'ויאתיו כל לעבדך' שתוכנו מענין הקורות לעתיד לבוא שאז ימאסו העמים באיללי כספם וזהבם ויבואו כולם יחד לעבוד את הקב"ה. ובסוף הפיוט מסיימים 'ויתנו לך כתר מלוכה' וממשיכים 'ותמלוך אתה הוא ה' מהרה לבדך וכו', כך שענין תחילתו תוכנו וסופו של הפיוט שפיר שייכים לכאן.

מנהג אמירת הפיוט נתקבל בעיקר לפי מנהג אושטרייך הקדום ומנהג פולין

בעמקו ומהעררין המאוחר, משא"כ בכת"י כמנהג אשכנז המערבית ליתא כלל פיוט זה, וגם לפי מנהג אושטרייך ופולין נהגו לאומרו רק בתפילת המוספין בר"ה וביוה"כ, אבל לפי מנהג צרפת ואפ"ם (וכ"ה במחזור ויטרי ובסידור רש"י) אומרים הפיוט בכל התפילות בימים נוראים (וככל פיוטי ברכת קדושת השם שמנהגם לאומרם תמיד בכל התפילות).

סדר ומבנה הפיוט

הפיוט בנוי מכ"ד טורים המיוסדים ע"פ סדר א"ב, כשכל טור מתחיל עם האותיות ו' י' ואחריו האות השלישי ע"פ סדר א"ב, דהיינו 'ויאתיו' 'ויברכו' 'ויגידו' וכו'.

באות ו' בכל המחזורים שלנו נדפס הנוסח 'ויאמרו תמיד יגדל ה', וכבר תמהו ע"ז שהרי אין כאן אות ו', ובכמה כת"י איתא הנוסח 'וידו תמיד יגדל ה', וכן מצינו בפי' על הפיוט בכת"י ציריך 139 (המיוחס [בטעות?] לרבינו אלעזר

בעל הרוקח מגרמיזא), וז"ל:

'בויתיו. ויאמרו תמיד יגדל ה' וק' הלא האלף בית רואים(?) באות שלישי, א"כ איך שייך לכאן ויאמרו, ונראה דיש לומר' וידו תמיד יגדל ה'.

ובדומה לזה מצינו בפי' על הפיוט בכת"י הספרייה הבריטית 11318 (הועתק בשנת שי"ז), וז"ל:

'יש מחזורים שכתוב בהם ויאמרו תמיד יגדל ה', והוא טעות, אלא כך הוא: וידו תמיד יגדל ה', ואז תמצא הוי"ו שהוא אות של שלישי, וכשיאמר ויאמרו תמיד, אז יה' הא' אות שלישי, ואז הוא טעות.

וכ"כ בספר תעודת שלמה לר' שלמה חזן דק"ק מיץ יצ"ו (נדפס באוביבך תע"ח) שהביא 'הוראות לש"ץ' ממה שהסכימו בעלי תפילות בק"ק פראג יצ"ו, וז"ל (אות ח):

'ויאתיו כל לעבדיך שאומרים בפולין ובפיהם ומעהררין, תפלה זאת מיוסד

פרדס הפיוטים והזמירות

ע"פ א"ב, דהיינו אות השלישי מכל חרוז הוא אות מן א"ב כסדרן דוק ותשכח, לכך נכון לומר במקום ויאמרו תמיד יגדל ה', ויודו תמיד יגדל ה', כי אות השלישי צריך להיות ה"ו מן א"ב.

איברא בכמה כת"י מצינו הנוסח 'וַיֹּאמְרוּ תמיד יגדל ה' 1, וכן נדפס במחזורי הרו"ה, וז"ל:

ודע שהפיוט הזה הוסד ע"פ א"ב אחר וי שבראש כל חרוז, ולכן צ"ל ויאמרו תמיד דוגמת כל אומר ואומרה שבא ויו תמורת אלף, וכן אשר יומרוך למזמה (תילים קלט).

ומ"מ בכל המחזורים שלנו נדפס הנוסח 'וַיֹּאמְרוּ תמיד', וכנראה דנקטו בזה לניקוד החול"ם במקום הוא"ו, ויתכן דמיסודו אכן יסד הפייטן נוסח של חרוז זו 'וַיֹּאמְרוּ תמיד' בכתב מלא, אך במרוצת הדורות הושמט הוא"ו של החול"ם כפי הכתיבה המקובלת, ולא נשאר כי אם החול"ם שעל אות ה"ו.

כן מצינו במחזורים שהדפיסו ב' חרוזים המיוסדים על אות זי"ן: 'ויזבחו לך את זבחים', ויזנחו את עצביהם, ובוודאי שהפייטן לא יסד כי אם חרוז אחד לאות זי"ן כמו בכל האותיות, והמדובר בב' נוסחאות שונות של החרוז שנדפסו יחד כשהאחד ע"פ רוב נדפס בתוך סוגריים. ובמחזור הרו"ה כתוב שהנוסח 'ויזבחו לך את זבחים' אינו בדפוסים ישנים, דא עקא שלא צדקו דבריו בזה שהרי בכל הכת"י כמנהג צרפת ואפ"ם וכן בכמה כת"י כמנהג אושטרייך איתא הנוסח 'ויזבחו את זבחים', ומאידך בכמה כת"י כמנהג אושטרייך איתא הנוסח 'ויזנחו את עצביהם', כך ששפיר מצינו מקורות קדומים לב' הנוסחאות (ורגליים לדבר שדווקא הנוסח 'ויזבחו לך את זבחים'

הוא הנוסח המקורי מאחר שכ"ה הנוסח בכל הכת"י הצרפתיים, שמשם הועתק הפיוט למחזורי אושטרייך - וכידוע שמנהג אשכנז המזרחית הושפע בהרבה ממנהג צרפת).

מיהו במנהגי פיורדא (מנהגים דקהילתנו, פיורדא תקכ"ז, אות כג) מצינו שמצדד שלא לומר הנוסח 'ויזבחו', וז"ל:

'בתפילת ויאמרו ויזנחו או ויעזבו את זבחים, ולא ויזבחו כי מה שבח הוא להקב"ה שיזבחו זבחים.'

ודעתו שלעולם אין לומר תיבת 'ויזבחו' ואפ"ם אם אומרים המשך הנוסח 'את זבחים' (ולא 'את עצביהם'), כי אם שיש לומר במקומו הנוסח 'ויזנחו את זבחים' או 'ויעזבו את זבחים'. ומ"מ כפי שהוכחנו הרי הנוסח 'ויזבחו לך את זבחים' שפיר נמצא במקורות קדומים ומבוסס ע"כ 'ויזבחו זבחי תודה' (תהילים קז, כב), כך דליתא לחשש הנ"ל.

שינויי נוסחאות

אות ב' - במחזורים שלנו איתא הנוסח: 'וַיִּבְרְכוּ שָׁם בְּבֹדֶךָ, וְכִ"ה הַנוֹסַח בְּכָל הַכֶּת"י כְּמִנְהַג אוֹשְׁטְרִיָּה, אִיבְרָא בְּכֶת"י הַצִּרְפִּיתִים וְאִפ"ם אִיתָא הַנוֹסַח: 'וַיִּבְרְכוּ וַיִּכְרְעוּ לְפָנֶיךָ'.

אות ג' - במחזורים שלנו איתא הנוסח: 'וַיִּגְדּוּ בְּאֵיִם כְּבוֹדְךָ' וְכִ"ה הַנוֹסַח בְּכָל הַכֶּת"י כְּמִנְהַג אוֹשְׁטְרִיָּה, אִבְל בְּכִמָּה כֶּת"י כְּמִנְהַג צִרְפֶּת וְאִפ"ם אִיתָא הַנוֹסַח 'וַיִּגְדּוּ בְּאֵיִם כְּבוֹדְךָ'.

אות ד' - במחזורים שלנו איתא הנוסח: 'וַיִּדְרְשׁוּ עַמִּים לֹא יִדְעוּךָ בִּלְ רַבִּים, אִךְ בְּכִמָּה כֶּת"י אִיתָא הַנוֹסַח 'עַם לֹא יִדְעוּךָ בִּלְ יָחִיד'.

אות ו' - במחזורים שלנו איתא הנוסח:

'וַיִּירָאוּךָ עַם שָׁמַיִם מִבְּקָשֵׁי פָנֶיךָ' וְהוּא מְבוֹסֵס עַה"כ 'וַיִּירָאוּךָ עַם שָׁמַיִם וּלְפָנֶי יָרַח דּוֹר דּוֹרִים' (תהילים עב, ה), מִיָּהוּ בְּכָל הַכֶּת"י כְּמִנְהַג צִרְפֶּת וְאִפ"ם וְרֹב הַכֶּת"י כְּמִנְהַג אוֹשְׁטְרִיָּה אִיתָא הַנוֹסַח 'וַיִּירָאוּךָ מִבְּקָשֵׁי פָנֶיךָ' וְלִיתָא לְתִיבּוֹת 'עַם שָׁמַיִם', וּמֵאִידֵךְ בְּכִמָּה כֶּת"י כְּמִנְהַג אוֹשְׁטְרִיָּה אִיתָא הַנוֹסַח 'וַיִּירָאוּךָ עַם שָׁמַיִם' וְלִיתָא לְתִיבּוֹת 'מִבְּקָשֵׁי פָנֶיךָ', וְנִרְאָה לְהַדִּיא שֶׁהַמְדוּבֵר בִּב' נִסְחָאוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁהוֹרֵכְבוּ יָחַד בְּמִרוּצַת הַשְּׁנַיִם ע"י הַמְדֻפְּסִים (מִשָּׁא"כ בְּדִפּוּסִים הַיִּשְׁנִים).

אות ח' - במחזורים שלנו איתא הנוסח: 'וַיַּחֲפְרוּ עִם פְּסִילֵיהֶם, וְכִ"ה הַנוֹסַח בְּרֹב הַכֶּת"י כְּמִנְהַג אוֹשְׁטְרִיָּה, אִבְל בְּכֶת"י כְּמִנְהַג צִרְפֶּת וְאִפ"ם שְׁבָאוֹת זי"ן אִיתָא הַנוֹסַח 'וַיִּזְנְחוּ לָךְ אֶת זְבָחֵיהֶם' בְּמָקוֹם 'וַיִּזְנְחוּ אֶת עֲצָבֵיהֶם' (כנ"ל), אִיתָא הַנוֹסַח: 'וַיַּחֲפְרוּ עִם עֲצָבֵיהֶם'.

אות ל' - בחרוז 'וילמדו תועים בינה', ברוב מחזורים איתא הניקוד 'וַיִּלְמְדוּ' עַם פֶּתַח תַּחַת הַלֹּמ"ד, וַיֵּשׁ שְׁנִיקְדוּ 'וַיִּלְמְדוּ', עַם חִירִי"ק תַּחַת הַיּו"ד וּשְׁבָא תַּחַת הַלֹּמ"ד, כֵּן מִצִּינוּ בְּכִמָּה כֶּת"י הַנוֹסַח 'תוֹעֵי בִינָה' בְּמָקוֹם 'תוֹעִים בִּינָה', וּבְכִמָּה כֶּת"י אִיתָא 'תוֹעֵי רוּח'.

אות ע' - בכל הדפוסים איתא הנוסח: 'וַיַּעֲטֹרוּךָ נֹר תִּפְאָרָה, אִךְ בְּרֹב הַכֶּת"י הַנוֹסַח: 'וַיַּעֲטֵרוּ לָךְ נֹר תִּפְאָרָה'.

אות ק' - במחזורים שלנו איתא הנוסח: 'וַיִּקְבְּלוּ עוֹל מַלְכוּתְךָ עֲלֵיהֶם, אִבְל בְּהִרְבָּה כֶּת"י לִיתָא לְתִיבַת 'עֲלֵיהֶם'.

אות ש' - במחזורים שלנו איתא הנוסח: 'וַיִּשְׁמְעוּ רַחוּקִים וַיִּבּוֹאוּ, וְכִ"ה הַנוֹסַח בְּרֹב כֶּת"י כְּמִנְהַג אוֹשְׁטְרִיָּה, אִךְ בְּכֶת"י כְּמִנְהַג צִרְפֶּת וְאִפ"ם (וּבְכִמָּה דְּפּוּסִים) אִיתָא הַנוֹסַח 'וַיִּשְׁמְעוּ רַחוּקִים וַיִּשׁוּבוּ'.

1 כ"ה בכת"י British Library, Add. 11639 ('קובץ דרום צרפת'), וב'מחזור המשולש'-כת"י מיכאל 619 ועוד.

2 כ"ה הניקוד הנכון עם חירי"ק תחת ה"ו"ד ושב"א תחת הבי"ת, והוא מל' כריעה (כריעת ברכיים) ועי' בפירש"י עה"כ 'ויקרא לפני אברך' (בראשית מא מג), וכ"ה הניקוד בכל מחזורי צרפת ואפ"ם (עי' בכת"י 'קובץ דרום צרפת' British Library, Add. 11639) שלמרות שאין שם ניקוד כלל בתפילות ובפיוטים שפיר נקדו לתיבה זו בכדי שלא יטעו בזה, וטעות הוא במחזור גולדשמידט (ר"ה עמ' 227; יוה"כ עמ' 425) שניקד לתיבה זו 'וַיִּבְרְכוּ' עם קמ"ץ תחת הבי"ת שהוא מל' ברכה.

3 כ"ה בכת"י מינכן 21, כת"י מינכן 69, כת"י דרוזן-ורוצלב 46A.

להתעלול

במעלות החסידות

סט 'אוצר פניני החסידות' למועדי השנה

מלוקט מספרי גדולי ומאורי הצדיקים

וגאוני הדורות זיע"א ככתבם וכלשונם

אהוב, חביב, נחמד ונעים לכל הוגיו

א גוש יום טוב!

**מבצע
מיוחד**

סט מועדים
9 כרכים

500 ₪

במקום

630 ₪

ארה"ב: 437-0054 (718)

אירופה: 0176-8806-44-20

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות:

1800-22-55-66

אור שלהבת החסידות לישירי לב